Kommunkansliet
Datum: 2026-10-06

Vanliga frågor och svar

- VA-verksamhetsområde och behovsutredning

Handläggare: Maria Hellsten, Va-ingenjör Avesta Vatten och Avfall AB

Ansvar för den allmänna och enskilda vatten- och avloppsförsörjningen.

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för dricksvatten- och avloppsförsörjningen inom kommunen. Det är också kommunfullmäktige som beslutar om att inrätta eller utöka verksamhetsområden för allmänna vattentjänster. Denna beslutsrätt kan inte delegeras.

För fastigheter med enskilda vatten- och avloppsanläggningar (VA-anläggningar) ansvarar fastighetsägaren själv för att anläggningen uppfyller gällande lagkrav och fungerar på ett tillfredsställande sätt. Kommunens miljöenhet ansvarar för tillsynen av de enskilda anläggningarna.

Den allmänna VA-verksamheten är helt avgiftsfinansierad och bekostas inte genom skattemedel. Avgiftsskyldigheten för anslutna fastigheter inom VA-verksamhetsområde regleras i den VA-taxa som fastställs av kommunfullmäktige.

Vad är ett VA-verksamhetsområde?

Ett verksamhetsområde för allmänt VA är ett geografiskt område där kommunen har beslutat att vattenförsörjning och/eller avlopp ska ordnas genom en allmän VA-anläggning. Verksamhetsområden kan avse en eller flera vattentjänster, vilket innebär att det kan finnas separata verksamhetsområden för dricksvatten, spillvatten och dagvatten. Deras geografiska omfattning behöver därför inte vara densamma.

I Avesta kommun är Avesta Vatten och Avfall AB VA-huvudman för de allmänna vattentjänsterna. Inom ett verksamhetsområde ansvarar VA-huvudmannen för den allmänna VA-anläggningen fram till förbindelsepunkten, som normalt är placerad i anslutning till fastighetsgränsen. Därefter ansvarar fastighetsägaren för VA-installationerna på den egna fastigheten. Fastighetsägare inom verksamhetsområdet är avgiftsskyldiga för de vattentjänster som verksamhetsområdet omfattar.

Grunden för att bilda eller utöka ett verksamhetsområde är en behovsprövning enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Vid bedömningen beaktas även de riktlinjer som anges i Avesta kommuns VA-policy.
Enligt lagen ska ett verksamhetsområde inrättas om det, med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, finns behov av vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang. Vid bedömningen ska även särskild hänsyn tas till möjligheten att tillgodose behovet genom enskilda VA-anläggningar som kan ge ett godtagbart skydd för hälsa och miljö.

I samband med en behovsutredning bedöms även vilket geografiskt område som behöver omfattas av ett eventuellt verksamhetsområde och vilka fastigheter som bör ingå. Om utredningen visar att det finns ett behov av allmänna vattentjänster fattar kommunfullmäktige beslut om att bilda eller utöka verksamhetsområdet. Om utredningen i stället visar att behovet kan tillgodoses genom enskilda eller gemensamma enskilda VA-lösningar behöver något sådant beslut inte fattas.

Fastighetsägares rättigheter och skyldigheter vid användning av den allmänna VA-anläggningen regleras i KFVA, Allmänna föreskrifter för användande av Avesta kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning, som har antagits av kommunfullmäktige.

Vad är en behovsutredning?

En behovsutredning är en utredning som kommunen genomför för att bedöma om det finns behov av att ordna vattenförsörjning eller avlopp genom en allmän VA-anläggning enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster.

Syftet är att undersöka om det finns sådana förutsättningar att kommunen har en skyldighet att ordna allmänt VA eller om behovet kan tillgodoses genom enskilda lösningar med hänsyn till människors hälsa eller miljön.

Så här säger lagen om allmänna vattentjänster om kommunens skyldighet att ordna allmänna vattentjänster:

> Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen
> 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
> 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA- anläggning.
>
> Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Utredningen omfattar bland annat en bedömning av bebyggelsens omfattning, befintliga VA-förhållanden, miljö- och hälsorisker samt möjligheterna att långsiktigt tillgodose behoven genom enskilda eller gemensamma anläggningar.

Varför gör kommunen en behovsutredning?

Kommunen har ansvar för att planera den långsiktiga VA-försörjningen och bedöma om det finns områden där allmänna vattentjänster behöver byggas ut.

Syftet med behovsutredningen är att utreda om området även fortsättningsvis kan försörjas genom enskilda VA-anläggningar eller om det finns behov av att utöka verksamhetsområdet för en eller flera allmänna vattentjänster.

Inom ramen för kommunens vattentjänstplan genomförs översiktliga behovsutredningar för de områden som identifierats som utredningsområden. I VA-översikten finns samtliga utredningsområden som omfattas av rekvisitet *större sammanhang* redovisade. Om förutsättningarna i ett område förändras, exempelvis genom ökad bebyggelse, ändrade miljöförhållanden eller ny kunskap om VA-försörjningen, kan en fördjupad behovsutredning behöva genomföras för att säkerställa den aktuella behovsbilden.

Resultatet av behovsutredningen utgör ett underlag för kommunens bedömning av om verksamhetsområdet för allmänna vattentjänster behöver utökas eller om de befintliga VA-lösningarna bedöms vara tillräckliga även framöver. Utredningen utgör i sig inte något beslut om utbyggnad av allmänt VA, utan är ett beslutsunderlag och används som ett steg i kommunens långsiktiga planering av vatten- och avloppsförsörjningen.

Vem genomför en behovsutredning?

Avesta kommun har huvudansvaret att genomföra behovsutredningen. Behovsutredningen kan tas fram genom samverkan med bland annat miljöenheten och VA-huvudmannen och vid behov genom en extern konsult.

Vad innebär resultatet av utredningen?

Resultatet av en behovsutredning enligt 6 § LAV utgör ett underlag för kommunens bedömning av om det finns behov av att ordna allmänna vattentjänster i ett område. Utredningen syftar till att bedöma om

vatten- och avloppsfrågorna kan lösas långsiktigt genom enskilda anläggningar eller om förutsättningarna är sådana att kommunen behöver tillgodose behovet genom en allmän VA-anläggning.

Om utredningen visar att det, med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, finns behov av en VA-lösning i ett större sammanhang, kan den ligga till grund för att kommunen beslutar att inrätta eller utöka ett verksamhetsområde för allmänna vattentjänster. Ett sådant beslut fattas av kommunfullmäktige.

Om utredningen däremot visar att de befintliga eller möjliga enskilda VA-lösningarna bedöms kunna tillgodose behoven på ett godtagbart sätt, kan kommunen bedöma att det inte finns behov av att inrätta eller utöka något verksamhetsområde för allmänna vattentjänster. I dessa fall fattas inte något politiskt beslut.

Det är viktigt att notera att behovsutredningen i sig inte är ett beslut om utbyggnad av allmänt VA eller om att ett verksamhetsområde ska inrättas. Den utgör ett planerings- och beslutsunderlag som beskriver förutsättningarna och behovsbilden vid tidpunkten för utredningen. Om förutsättningarna i området förändras kan kommunen behöva göra en ny eller fördjupad bedömning.

Vad händer om kommunfullmäktige beslutar att utöka verksamhetsområdet?

Om kommunfullmäktige beslutar att utöka verksamhetsområdet för en eller flera allmänna vattentjänster innebär det att området omfattas av kommunens ansvar enligt lagen om allmänna vattentjänster. VA-huvudmannen blir då skyldig att ordna den eller de allmänna vattentjänster som beslutet avser, exempelvis dricksvatten, spillvatten och/eller dagvatten.

Efter beslutet påbörjas normalt en projekterings- och planeringsfas där tekniska, ekonomiska och praktiska förutsättningar för utbyggnaden utreds. Därefter genomförs utbyggnaden av den allmänna VA-anläggningen fram till de fastigheter som omfattas av verksamhetsområdet.

När en förbindelsepunkt har upprättats och meddelats fastighetsägaren inträder fastighetsägarens skyldighet att betala anläggningsavgift enligt gällande VA-taxa. Fastighetsägaren ansvarar även för att anlägga och bekosta VA-installationer på den egna fastigheten fram till förbindelsepunkten.

Ett beslut om utökat verksamhetsområde innebär dock inte att utbyggnaden sker omedelbart. Mellan beslutet och färdig utbyggnad kan det krävas fortsatta utredningar, projektering, eventuella tillståndsprocesser samt investeringar i den allmänna VA-anläggningen.

Kommunen och VA-huvudmannen informerar berörda fastighetsägare löpande om den fortsatta processen, tidplanen och vilka konsekvenser beslutet får för respektive fastighet.

Vad händer om kommunen bedömer att det inte finns behov av ett utökat verksamhetsområde?

Om behovsutredningen visar att det inte finns behov av att ordna allmänna vattentjänster enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster (LAV), fattas inget beslut om att utöka verksamhetsområdet. Kommunstyrelsen får då information om den genomförda behovsutredningen och dess resultat vid ett av deras sammanträden som en informationspunkt. Området fortsätter då att försörjas genom enskilda VA-anläggningar.

Ansvaret för vatten- och avloppsförsörjningen ligger då även fortsättningsvis på respektive fastighetsägare, som ansvarar för att anläggningen uppfyller gällande lagkrav och fungerar på ett sätt som skyddar människors hälsa och miljön. Kommunens miljöenhet fortsätter att utöva tillsyn över de enskilda anläggningarna.

Att kommunen bedömer att det inte finns behov av allmänt VA innebär inte att frågan är slutligt avgjord för all framtid. Om förutsättningarna i området förändras, exempelvis genom ökad bebyggelse, förändrade miljöförhållanden eller nya uppgifter om VA-försörjningen, kan kommunen genomföra en ny eller fördjupad behovsutredning och göra en ny bedömning.

Resultatet innebär således att kommunen, utifrån de förutsättningar som råder vid tidpunkten för utredningen, bedömer att behovet av vatten- och avloppsförsörjning kan tillgodoses på annat sätt än genom en allmän VA-anläggning.

Måste jag göra något med min enskilda anläggning?

Ja, som fastighetsägare ansvarar du för att din enskilda vatten- och avloppsanläggning fungerar som den ska och uppfyller gällande krav för miljö- och hälsoskydd.

Om det finns brister i anläggningen behöver du själv vidta de åtgärder som krävs. Det kan exempelvis innebära att anlägga en ny dricksvattenbrunn, förbättra avloppsreningen eller installera och underhålla reningsutrustning.

Kommunens bedömning att området inte har behov av allmänt VA innebär inte att kraven på den enskilda anläggningen förändras. Varje fastighetsägare ansvarar fortsatt för att den egna anläggningen är säker, fungerar långsiktigt och inte medför risker för människors hälsa eller miljön.
Kommunens miljöförvaltning ansvarar för tillsynen av enskilda avloppsanläggningar och kontrollerar att gällande krav följs.

Om du behöver stöd eller vägledning kring vilka åtgärder som kan vara aktuella, eller söker information om entreprenörer, leverantörer och tillståndsfrågor, kan du kontakta Västmanland-Dalarna Miljö- och Byggförvaltning för vägledning.

Kan jag begära att kommunen bygger ut kommunalt VA ändå?

En fastighetsägare kan alltid framföra synpunkter eller lämna uppgifter till kommunen.
Det är dock kommunen som, utifrån lagstiftningen och de förhållanden som råder i området, avgör om förutsättningarna i 6 § LAV är uppfyllda.

Besvärshänvisning / information om överklagande

Om det bedöms att behov av allmänna vattentjänster inte finns

Behovsutredningen är ett utredning- och beslutssunderlag och utgör inte ett kommunalt beslut enligt kommunallagen eller lagen om allmänna vattentjänster. Utredningen och kommunens ställningstagande med utredningen som grund och kan därför inte överklagas.

Om förutsättningarna ändras och kommunen i framtiden fattar ett formellt beslut om utökande av va-verksamhetsområde i kommunfullmäktige som berör området kommer information om eventuella möjligheter till överklagande att lämnas i samband med beslutet.

Eftersom kommunens ställningstagande, att det inte föreligger behov av allmänna vattentjänster, inte är ett formellt beslut går det normalt inte att överklaga.

Fastighetsägaren kan däremot anmäla saken till länsstyrelsen och hävda att kommunen inte uppfyller sina skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen kan antingen avsluta ärendet eller förelägga kommunen att fullgöra sina skyldigheter enligt 51 § LAV. Fastighetsägaren kan inte överklaga länsstyrelsens beslut, men kommunen kan överklaga ett föreläggande till Mark- och miljödomstolen.

Fastighetsägaren kan vända sig till Mark- och miljödomstolen för en positiv fastställelsetalan. Domstolen kan då pröva om kommunen har en skyldighet att ordna allmänt VA. Domstolen kan däremot inte själv

besluta om att inrätta ett verksamhetsområde (bara kommunfullmäktige kan ta det beslutet), utan endast fastställa att en sådan skyldighet föreligger. Domstolens avgörande kan överklagas till Mark- och miljööverdomstolen av båda parter.

Om det bedöms att behov av allmänna vattentjänster finns

Om det i behovsutredningen visar att det finns ett behov av allmänna vattentjänster fattar kommunfullmäktige beslut om bildande eller utökande av verksamhetsområde.

Kommunfullmäktiges beslut om verksamhetsområde kan överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Vid en sådan prövning bedömer domstolen om beslutet har fattats på ett lagenligt sätt. Domstolen prövar inte om beslutet är lämpligt eller gör någon ny bedömning av behovet av allmänt VA i området.

För att få sakfrågan prövad kan en fastighetsägare som anser att den egna fastigheten inte borde omfattas av kommunens verksamhetsområde för allmänt VA kan inte vända sig till mark- och miljödomstolen för att få kommunfullmäktiges beslut upphävt. Domstolen har inte befogenhet att ändra eller upphäva ett beslut om verksamhetsområde som kommunen har fattat.

Däremot kan fastighetsägaren väcka en så kallad negativ fastställelsetalan och begära att domstolen prövar om förutsättningarna för kommunens skyldighet enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster verkligen är uppfyllda för den aktuella fastigheten. Domstolen kan då bedöma om kommunen har haft en skyldighet att inkludera fastigheten i verksamhetsområdet eller inte.

Mark- och miljödomstolen kan dock endast fastställa om skyldigheten föreligger eller inte föreligger. Domstolen kan inte själv ändra verksamhetsområdets omfattning eller upphäva kommunfullmäktiges beslut.